

VEILEDER I ALPAKKAHOLD

01.05.2023

Den Norske Alpakkaforening

Veileder i alpakkahold

DEN NORSKE ALPAKKAFORENING

INNLEDNING

Dette dokumentet er en grunnleggende introduksjon til det å eie og stelle for dine alpakkaer, utarbeidet av Den Norske Alpakkaforening.

Her beskrives anbefalt praksis og eksempler på god praksis i alpakkahold.

Denne veilederen er skrevet som et hjelpemiddel til deg som har alpakkaer og til deg som vurderer å skaffe alpakkaer.

Alle alpakkaeiere har sin måte å gjøre ting på, men i denne veilederen har vi samlet det vi mener er god og allment akseptert praksis både nasjonalt og internasjonalt. Vi oppfordrer alle til å rådføre seg med selger og å opprette kontakt med sin lokale veterinær.

Det er viktig å huske på at stedlige forskjeller, eksempelvis vær, klima, jordsmonn (mineraler osv.) gjør at det vil alltid være gunstig å vite mye om egne forhold og rammer for dyreholdet ved vurdering av ulik praksis.

Denne veilederen er et levende dokument i kontinuerlig utvikling; akkurat som alpakkancæringen selv.

Innspill til neste revisjon av veilederen tas imot med takk. Om du er interessert i å bidra til veilederen, ta kontakt med foreningen på post@alpakkaforeningen.no.

Den Norske Alpakkaforening

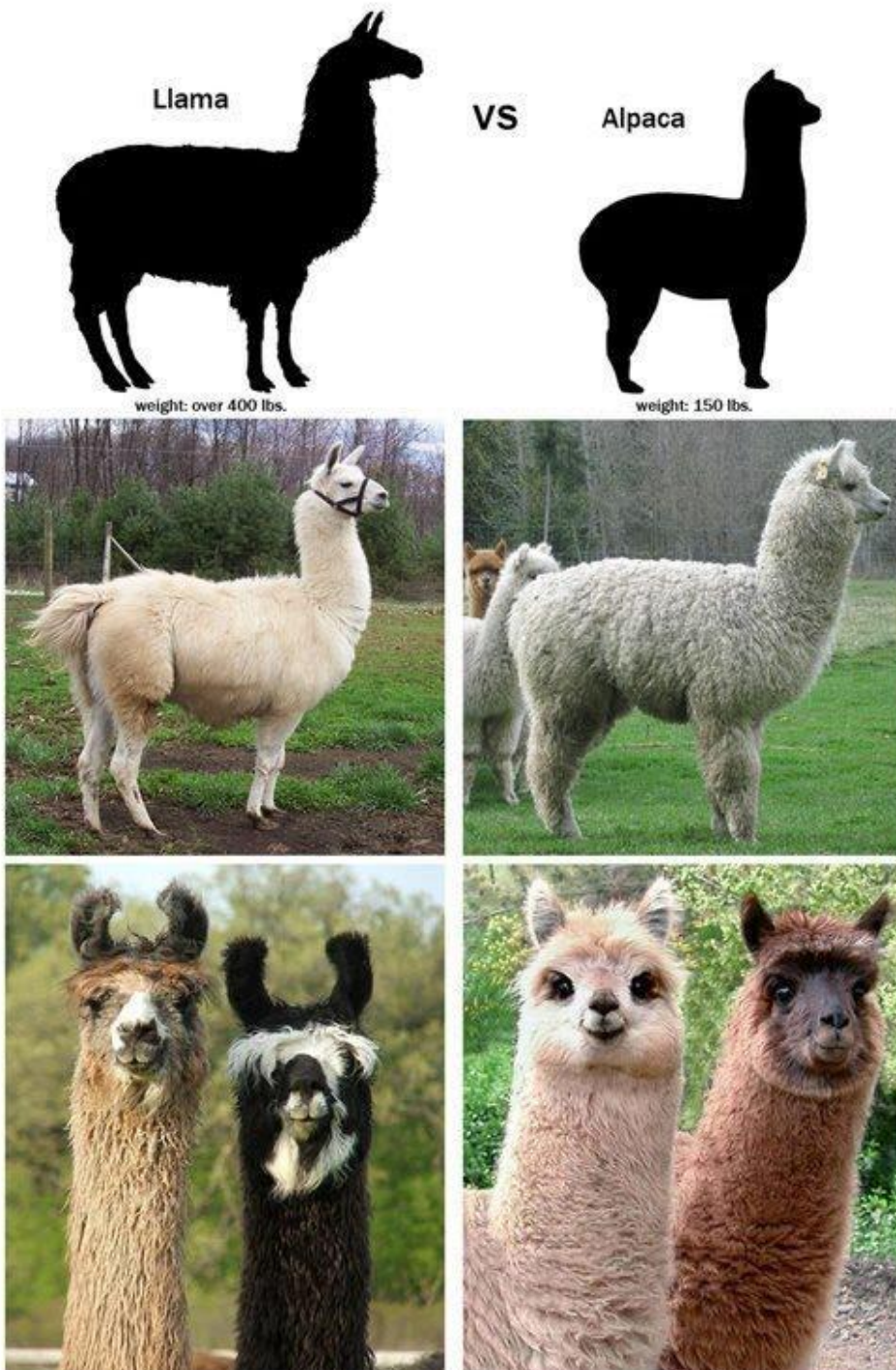
www.alpakkaforeningen.no

STARTE MED ALPAKKA

Hva er en alpakka?

Alpakka er en av de minste medlemmene i familien for kameldyr, kamlidene. Alpakkaen hender blir forvekslet med lamaen, som er en større variant med et annet bruksområde enn alpakkaen.

En blanding av de alpakka og lama kalles huaritzo. De to artene er altså såpass nært beslektet at de kan pares og få avkom. Vær oppmerksom på at disse blandingsdyra kan feilaktig markedsføres som rene alpakkaer. En alpakka med lamaliknende trekk, da spesielt bananformede ører, har mest trolig en lama i stamtavlen sin. Norsk Alpakkaforening anbefaler å ikke avle frem slike blandingsdyr.

Hvorfor alpakka?

Alpakka er et nytt innslag i landbruket i Norge og et vanlig spørsmål vi alpakkaeiere får er: «Hvorfor har man alpakka?». Grunnene til å holde alpakka varierer mye, men felles for oss alle er at dette dyret sjarmerer oss i senk. Men alpakkaen er ikke bare pynt, den er et produksjonsdyr på lik linje med andre husdyr og kan brukes i ulike landbruksnæringer, enten det er hovednæring eller tilleggsnæring. Alpakkaen kan også holdes som rene hobbydyr.

Alpakka kan brukes til:

- Fiberproduksjon (alpakkaens ull kalles ofte for fiber og ikke ull) – alpakkaen er kanskje mest kjent for sin myke, lette, varme og eksklusive fiber. Fiberen inneholder lite lanolin og har mindre skjellede struktur enn saueull og gir ofte en mykere følelse ved berøring og er mer allergivenlig. Den oppleves som veldig myk og god å ha inntil huden. Les mer om alpakkafiber i kapitler om grunnleggende kunnskap om fiber.
- Livdyrsalg – i 2023 antar foreningen at det er ca. 4000 alpakkaer i Norge og livdyrsalg er en viktig inntektskilde for en alpakkaoppdretter. Priser for livdyr varierer veldig, men avlsdyr av høy kvalitet har normalt en høyere markedspris enn alpakkaer som ikke skal brukes i avl.
- Inn på tunet/besøkgård – alpakkaens vesen virker tiltrekkende på de fleste og kan være en attraksjon på en gård, gjerne kombinert med gårdsbutikk med alpakka produkter eller annen virksomhet. Alpakkaen blir brukt som et tilskudd til mange alternative næringer i landbruket i Norge i dag.
- Alpakka vandring og andre alpakkaopplevelser. Det finnes forskjellige måter å bruke alpakkaene aktivt på gården. Det er viktig at dyrevelferden og alpakkaenes behov blir ivaretatt.
- Terapidyrr – alpakkaen har med hell vært brukt i dyreassistert intervensjon (DAI). I skrivende stund er det noen få som bruker alpakkaen som terapidyrr i Norge. Alpakkaen blir brukt som terapidyrr i en rekke andre land, og det er mye inspirasjon å hente derfra. Alpakkaens milde vesen gjør den velegnet til dette. Som med andre aktiviteter og opplevelser med alpakkaen må det skje på deres premisser og deres velferd og behov må ivaretas.
- Kjøtt – I Norge har foredling av kjøtt startet opp i 2021. Kjøttet har lavt fettinnhold og er rikt på jern og omtales ofte som «superfood». I veletablerte alpakkanasjoner (Peru, Chile, England, AUS, USA) er alpakkakjøtt en egen industri. Alpakkaen er mild på smak og derfor egner eldre dyr seg godt som slaktedyrr.

Alpakka egner seg mindre godt som:

- Pakkedyrr – alpakkaen er liten av vekst og har verdifull fiber og egner seg derfor ikke like bra som pakkedyrr i motsetning til sin fetter, lamaen. For de som allikevel vil prøve, så er det mulig med passende hundekløv. Da er sterke friske hannedyrr som er godt grimetrent å anbefale, og som med grimetrening, så må det øvelse til.
- Vokterdyrr - enkelte alpakkaer tar på seg rollen som vokterdyrr i flokken, men egner seg nok dårlig som vokter av sau mot større rovdyyrr. Igjen vil lamaen, som har blitt avlet med vokteregenskaper, egne seg langt bedre som vokterdyrr.
- Kosedyrr – alpakkaens utseende innbyr til kos, men de er ikke et kosedyrr! De er vennlig og nysgjerrige så lenge du ikke kommer for nær. Noen vil kunne komme og spise fra hånden. Alpakkaer, særlig hingster, som blir mye håndtert og «kost med» som små kan ende opp med å miste respekten for mennesker og bli problemdyyrr, også kalt berserkere.

Før du henter alpakkene

Når du har bestemt deg for å anskaffe deg alpakka og du er klar for å hente dyra hjem bør du ha følgende klart:

- Grunnleggende kunnskap og ferdigheter – du må sette deg inn i kunnskap om dyrehold generelt og alpakka spesielt. Alpakka har enkelte særegenheter som skiller den fra andre drøvtyggere. Av ferdigheter bør du være i stand til å klippe negler, vurdere hvor godt hold et dyr er i (også kalt bodyscore), tilpasse og sette på grime, samt grunnleggende håndtering av dyra.
- Fasiliteter – sørg for at dyra har ly som tilfredsstillende gjeldende krav, tilgang på passende stort beite og har tilgang på høy og rent vann hele året. Det vil være en god investering og en nødvendighet å sette opp et begrenset område for håndtering av dyrene og benytt gjerne dette området til føring slik at dyra blir vant med å oppholde seg der.
- Finne en veterinær. Sørg for å ha tilgang til en veterinær som er positivt innstilt til alpakka og aller helst en med erfaring fra alpakka eller lama. Sørg for å ha satt sammen et førstehjelpskrin for alpakka: blåspray eller Jod til behandling av nye øremerker, sårsalve og lignende.
- Melde fra til Mattilsynet om alpakkaholdet. I følge forskriften «Melding om dyrehald og bygningar til oppstalling» skal man melde fra om hold av alpakka for at Mattilsynet skal kunne ha oversikt over hvor i landet dyrene finnes slik at de kan forebygge og håndtere utbrudd av smittsomme sykdommer. Mattilsynet har et overvåkningsprogram for testing av kamelidepopulasjonen i Norge, med hensyn på Paratuberkulose og Psoroptes Ovis. Nye eiere må påregne å bli innlemmet i dette programmet.
- Korrekt registrering hos Mattilsynet er nødvendig for å kunne bestille øremerke til dyr, for rapportering til Husdyrregisteret og for levering av dyr til slakt. Du trenger bare å melde fra til Mattilsynet én gang, og ikke for hvert nyanskaffet dyr.
- Melde seg inn i Den Norsk Alpakkaforening (hvis du ikke allerede har gjort dette).
- Registrere dyra/eierskifte i Norsk Alpakkaregister (NAR), se www.alpakkaforeningen.no

Grunnleggende kunnskap og ferdigheter om alpakka og alpakkahold

Fôring av alpakka

Godt grovfôr (høy) er hovednæringskilden til alpakka.

En voksen alpakka spiser ca. 1 - 1,5 kg høy/gress per dag (avhengig av kvalitet og grovhet) og skal ha fri tilgang til høy. Høyet må ikke være for grovt, "sauehøy" (dvs. finere høy) fungerer best. Det er viktig å følge med på forhekken hvor høyet er, da det kan se ut som det ligger mye høy der, men det kan vise seg å kun være grove stilker/stengler som ligger igjen. Dette vil ikke alpakkaene spise og det inneholder lite/ingen næring. Derfor er det viktig å snu på høyet og sjekke, eventuelt bytte det ut dersom det kun er grovt igjen.

Det kan være fornuftig å bruke Luserne Omega (i formen hakket høy) i tillegg på vinterstid, og spesielt dersom man har næringsfattig høy.

Alpakka har andre krav til vitaminer og mineraler enn det som finnes i kompletteringsfôr for sau og geit. Alle alpakkaer bør serveres daglig et kompletteringsfôr spesielt laget for kamelider for å sikre at dyrene får dekket behovet. I Norge er spesialfôr for alpakka av typen Pluss Kamelide (produsert i Norge) tilgjengelig hos Felleskjøpet.

Oppstalling

Forskrift om velferd for småfe, gjelder også for alpakka. Forskriften finner du her:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-02-18-160>

Et minstekrav er ly med tak og tre vegger. Alpakkaene er dyr med forholdsvis stor intimsfære og husrommet bør derfor være anpasset antall dyr, hvert dyr bør ha mer enn 1,5 kvm til disposisjon. Alpakka skal ha plass til å ligge inne. Som underlag er det anbefalt å bruke halm. Flis anbefales ikke da denne vil ødelegge fiberen.

Fôringsplassen må ha plass til alle dyra. Rundballe eller høyhekk, europaller med 2 pallekarmer er mye brukt. Vegghengte hekker bør henges lavt for å unngå at mye av høyet havner i fiberen. Til pellets fungerer en takrenne e.l. montert i passende høyde fint. Monter gjerne i litt ulik høyde slik at de små også rekker opp.

Om vinteren kan det være nødvendig med oppvarmet drikkekar for å unngå iskaldt eller frosset vann. For kaldt vann kan resultere i at dyrene ikke tar til seg nok væske og dermed blir dehydrerte (alpakkaen er veldig glad i lunkent vann). Oppvarmede vannbøtter som er vanlig til hest fungerer fint for alpakka også, bare pass på at små/unge dyr rekker over kanten. Elektriske drikkekar, som nelson-drikkekar fra delaval kan også anbefales.

Arealbehovet pr. dyr på beite/uteareal avhenger av beiteforholdene. Alpakkaen er i utgangspunktet ganske nøysomt og utnytter ressursene godt. Fra ca. 1-2 dyr per daa ute, avhengig av kvaliteten på beitet. I tillegg anbefales det å rotere på ulike beitenes for å holde smittepresset nede i flokken. Har man f.eks. et stort beiteområde på 5 dekar og 10 dyr, kan det være smart å dele inn i tre områder. Da vil de spise mere av ulike planter, og de andre beitenes kan hvile og vokse.

Plassen der dyra er stallet opp bør også ha et avgrenset område der du kan lukke dyrene inne for å håndtere dem. En innhegning på ca. 2x2/3x3 meter er perfekt for 1-4 dyr, f.eks. ved vaksinerings, eller annen håndtering av individuelle dyr. Dette er viktig da alpakka er flokkdyr, og det er vanskelig å få tak i dyrene om de har et større areal å bevege seg på. Et triks for å få samlet flokken er å plassere renna for kraftfôr/mineralpellets inne i dette området slik at de forbinder dette med noe positivt. God organisering

av område for håndtering vil gi deg mulighet til mer effektiv og skånsom gjennomføring av nødvendige oppgaver.

Inngjerding

Alpakkaen er lette å gjerde inne, det sies at man gjerder for å holde hunder og andre rovdyr ute, mer enn for å holde alpakkaen inne.

Det er mest vanlig å bruke sauenetting med høyde 110-120 cm. Gjerdet brukes ofte til å klø seg på, og må tåle det. Løse sauegjerder er ikke å anbefale. Tenker man at flokken skal vokse på sikt, kan det være lurt å planlegge gjerdene slik at man senere ved behov lett kan dele flokken i flere grupper eller ha rotasjonsbeite. Strømgjerde i form av kun tråder kan benyttes kun hvis det brukes trådvarianten (ikke bånd) og at den strammes som en "gitarstreng"! Løse strømtråder og -bånd anbefales ikke! Dessverre er det tilfeller hvor alpakkaen har blitt kvalt av slike gjerder.

Beite

Det anbefales allsidige frøblandinger. Alpakkaen spiser det meste av det grønne, men er mindre begeistret for stilk. Alpakkaen er passelig gode til å rydde og holde nede og noen vil spise knopper og skudd på trær, både bar- som løvtrær.

Kløver i eng og høy kan føre til at dyrene får skumdannelse rundt munnen. Dette kan se dramatisk ut, men er ikke farlig, og går over straks de spiser grovfor uten kløver.

Enkelte planter kan være giftige for dyra for eksempel eik, Rhododendron og Barlind. Dette er sjelden et problem, men søk opp på nett om du er usikker.

Nødvendig utstyr og avtaler

Det er med alpakka som med det meste annet – du kan få tak i det utroligste av utstyr!

Det du **MÅ** ha, foruten det du trenger til daglig føring og vanning, er:

- En plan eller avtale for klipping av alpakkaene. De skal klippes hvert år.
- Grime og leietau. Grimen må være tilpasset alpakka. Flere oppdrettere i Norge selger alpakka-grimer eller de kan kjøpes fra flere forhandlere på nett.
- Neglesaks. Enten spesialtilpasset alpakka (se bilde under) eller tilsvarende det som brukes til sau.

Kilde www.AlpacaDynamics.com

Kjekt å ha

- Lettgrinder, for enkelt å kunne lage mindre innhegninger for håndtering eller for å kunne sperre av dyra i mindre områder.
- En gulvvekt (f.eks. pallevekt, veterincærvækt e.l.) som går opp til 200 kg er nyttig, særlig i forbindelse med helsesjekk. Disse kan finnes brukt eller nye hos leverandører av lagerutstyr, veterincærutstyr eller lignende.
- Fiskevekt eller tilsvarende, for å veie criaer. Er helt nødvendig hvis man har problemer med en cria som ikke legger på seg.
- Frossen råmelk (helst alpukka- eller geitemelk), men råmelk fra ku er et greit alternativ og enklere å få tak i) er veldig nyttig hvis man har en cria som sliter med å få i seg næring.
- Provit Geitemelk, dersom det er behov for å støttefore eller fullfore en cria.
- Ett dekken i voksenstørrelse og noen ulike størrelser til cria (35-50 cm)

ALPAKKAHOLD ÅRET GJENNOM

Alpakkahold går for å være lite krevende, men dette er IKKE ensbetydende med at dyra klarer seg selv! Alpakka (som andre husdyr) må ha daglig tilsyn! Dette er lovpålagt jmf tidligere nevnte forskrift.

Alpakkaen trenger stell og kan bli syke på lik linje med andre husdyr. Alpakkaen er et hardført byttedyr, hvilket betyr at det er relativt vanskelig å se at dyra er syke før de er veldig syke. Det aller viktigste verktøyet man har for å tidlig fange opp sykdom er å kjenne sine egne dyr og deres normale adferd. Avvik fra normal adferd er et tydelig signal på at noe ikke stemmer. Det er en veldig god investering (og et trivelig gjøremål!) å bruke tid på å observere egne dyr for å bli kjent med den enkeltes normale adferd. En alpakka som er så syk/svak at det forblir liggende når resten av flokken er på beina har som regel vært syk lenge og disse tilfellene ender sjelden godt.

Daglige gjøremål

Dyra skal ha daglig tilsyn, rent vann, høy og mineraler/kraftfôr hver dag. Innendørsområder og områder dyra ferdes mye bør møkkes daglig for å hindre spredning av parasitter. Alpakkaen gjør fra seg på konsentrerte områder, hvilket letter møkkingen.

Jevnlige gjøremål

De fleste av gjøremålene nevnt nedenfor krever en eller annen form for fiksering av dyret, enten at det holdes eller bindes. For de fleste vil det være greit å være to når gjøremålene skal utføres. All behandling dyra mottar skal føres i en egen dyreholdjournal (iht forskrift) enten elektronisk eller i papirformat.

Vitamintilskudd

Alpakka har et større behov av D-vitamin enn våre andre husdyr. Det er avhengig av kvalitet på høy og hva man gir av tilskudd, samt det kan påvirkes av hvor man bor i landet (nord-sør med tanke på sol og vær)

Det kan være fornuftig å ta blodprøve av flokken for å få en indikasjon på om det er noen mangler, for å vite om man eventuelt trenger å supplere med noen vitaminer eller annet. Dette kan avtales med veterinæren.

Dersom det er behov for å tilføre ekstra D-vitamin, så bør dette gjøres i samråd med veterinæren. Vitaminene gis normalt som injeksjon (ADEvit). Injeksjoner må bestilles gjennom veterinær.

D-vitaminmangel vil kunne føre til rakitt («engelsk syke»), og criaer er spesielt utsatt. D-vitaminmangel fører til for lite kalsium i skjelettet, skjelettsmerter og svak muskulatur, særlig i bekkenpartiet, samt benskjørhet.

Kilde <http://www.ver.org.au/resourceimages/Fragmentcreatedon201012121A.jpg>

Kloklipp

Alpakka har «klør» som må klippes jevnlig. Det er store individuelle forskjeller på hvor ofte dette må gjøres. Enkelte dyr må ha kloklipp et par ganger i året, mens andre kan trenge en månedlig kloklipp. Klørne har en tendens til å vokse raskere hos lyse enn hos mørke dyr. Underlaget de går på vil også påvirke behovet for kloklipp. Å klippe klør er noe en bør forvente at selger lærer deg før du reiser hjem med dyra.

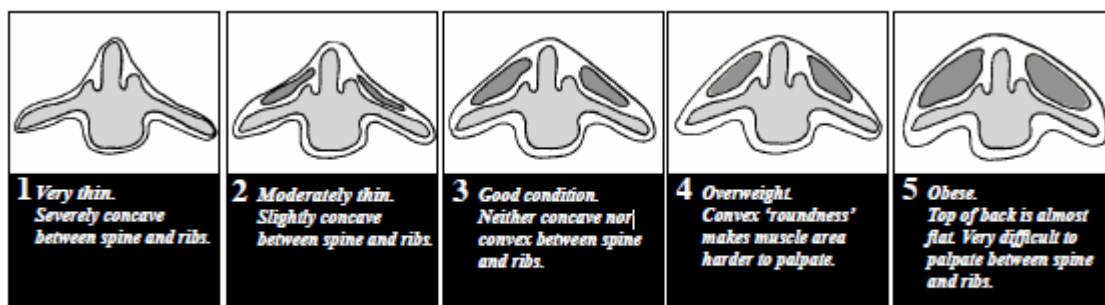
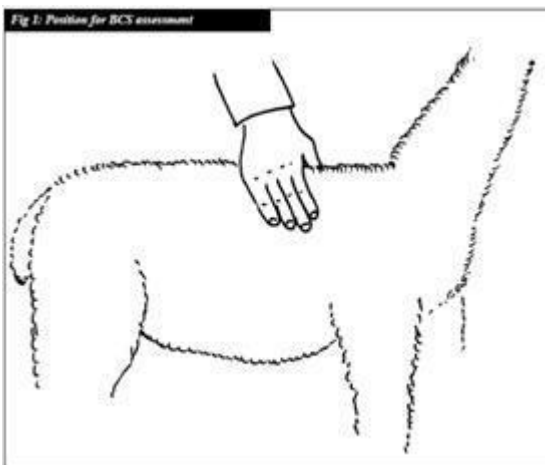
Klipp av fiber

Alpakka skal klippes hvert år. Dette bør gjøres i perioden sent april-tidlig juni, avhengig av lokale temperaturforhold. Hvis man ikke er komfortabel med å gjøre dette selv er det flere i alpakkamiljøet som tilbyr klippetjeneste. Dersom du skal klippe selv må du anskaffe klippemaskin med kammer og kniver tilpasset alpakka, samt tau til fiksering av dyrene under klipp. Ta kontakt med foreningen eller den du har kjøpt dyr av dersom du ikke finner noen som kan hjelpe deg.

Holdvurdering (body scoring)

Bør gjøres ukentlig, i hvert fall månedlig, og innebærer å fysisk kjenne på dyrets rygg i område der ribbeina slutter. En alpakka i normalt hold skal ha så mye muskler og fett langs ryggstølen at ryggkammen passer inn i v-formen hånden din lager når du tar over ryggstølen. Du skal kjenne ribbeina, men ikke få fingrene inn mellom dem. Se figur nedenfor! Vær klar over at det å vurdere et dyr bare ved å se på det ikke er godt nok fordi alpakkaen har så mye fiber på kroppen!

En vekt (fiskevekt eller tilsvarende for å veie criaer og plattformvekt for voksne) kan være fornuftig å ha da en lettere kan oppdage en eventuell vektnedgang, for å kunne iverksette eventuelle tiltak.

Fig 2: Cross sections for condition scores in alpacas: 1 to 5

Merking

Alpakka omfattes av merkeforskriften og skal merkes i henhold til denne.

Mer om merking finner du her

<https://www.mattilsynet.no/dyr/produksjonsdyr/lama-og-alpakka/oremerking-av-lama-alpakka-og-andre-dyr-i-kamelfamilien>

Øremerker kan bestilles blant annet her www.osid.no Vær obs på at man må ha produksjonsnummer for å bestille øremerker. (ta kontakt med Produsentregisteret <https://sak.prodreg.no/default.cfm>)

Øremerker av typen Combi2000 mini fungerer bra på alpakka. Husk å kjøpe tang! Bruksanvisning følger med. Betennelse rundt øremerket kan forekomme. Bøylemerker kan også brukes, men her må man passe på at de settes så langt mot kanten av øret at det er plass til at det vokser. Bli bøylen allikevel for kort etter hvert, kan merket klippes opp som en nødløsning. *Mattilsynet: «Lama, alpakka og andre dyr i kamelfamilien som er født i Norge skal merkes før de er 20 dager gamle, og alltid før de flyttes fra anlegget de er født på.»*

Paring

Alpakka har ikke brunst, og kan i teorien pares når som helst. Det er vanlig å vente 14 eller 21 dager etter fødsel før en hoppe pares på nytt. Det anbefales å planlegge paring slik at fødsler skjer i perioden mai til september. Selve parringen gjennomføres som regel under oppsyn, dette gir deg best kontroll over tidsrommet for fødsel. Selve parringen er en seanse for seg selv der hingsten lager en karakteristisk lyd som kalles «orgling». Dette kan du se og høre på lenken under:

https://www.youtube.com/watch?v=kufLuJui_E8

Den vanligste og enkleste måten å sjekke om en hoppe er drektig på er en såkalt «spit-off» dvs. at ei antatt drektig hoppe introduseres for en hingst og hun vil da spytte på han og forsøke å komme seg unna (uinteressert i paring). Det anbefales å gjøre «spit-off» hhv 7-8, 14-16 og 30-32 dager etter parring.

Vær oppmerksom på at 10-50% av svangerskapene mistes i løpet av de første 60 dagene. Ved å bruke innvendig ultralyd er det mulig å se fosteret 30 dager etter befruktning, men det kreves en del trening for å se dette og noe mange veterincærer foreløpig ikke har. Det kan være ulike grunner til at en hoppe ikke blir drektig, søk hjelp dersom en hoppe ikke blir drektig etter gjentatte parringer.

Hvis du ikke selv har hingst kan du kjøpe parringer hos hingsteiere. Hvilken hingst som bør velges er avhengig av hvilke avlsmål du har og hvilke egenskaper du vil forbedre hos hoppa. Prisen for en parring avhenger av hingstens kvaliteter og antall hopper som skal pares.

Fødsel

Gjennomsnittlig drektighetstid for en alpakka er 345 dager, men fødsel fra 3 uker før til 4 uker etter termin er normalt. Som oftest føder alpakkaen i «kontortiden» og i oppholdsvær. Men ingen regel uten unntak, så i fødselssesongen gjelder det å være observant. Hoppene klarer seg som oftest selv under fødselen, med mindre det oppstår komplikasjoner. Er du i tvil, kontakt veterincær og ikke vent til det er for sent. Hovedregel er at man holder avstand til fødselen og kun observerer. Når man er kjent med hvordan en fødsel foregår, vet man når man skal bistå og når man skal holde seg unna og kun nyte synet. Sistnevnte er normalsituasjon. Nedenfor finner du lenke til en video med alpakkafødsel. Her er det verdt å merke seg hvordan criaen er plassert, dette er plasseringen for en normal fødsel.

<https://www.youtube.com/watch?v=XHrCRw93DD4>

Medisiner

Vaksiner

Her er det en del varierende praksis, men det anbefales bruk av Covexin-8 eller Tribovax, hvert halvår.

Parasittbekjempelse

Det er viktig å være klar over at alpakka er tilpasset et tørt miljø med svære beiteområder (fjellområder) med veldig lavt parasitt-trykk og har derfor lavere toleranse for parasitter enn f.eks. sau.

Parasittbekjempelse er ekstra viktig i områder med mye nedbør og med bløte og milde vintre. Generelt er alpakka utsatt for de samme parasittene som sau og storfe.

Før man behandler for innvollparasitter bør man vite hva man skal behandle for, det er ingen god strategi å velge et tilfeldig preparat og håpe at det virker. Første trinn er derfor analyse av avføringsprøver. Hvis ikke veterinæren din kan gjøre dette kan prøvene sendes inn til veterinærinstituttet for analyse, se lenke

<https://www.vetinst.no/provetaking-og-diagnostikk/prislister-og-analysetilbud/avforingspakke-1.bakteriologi-og-parasittologi>

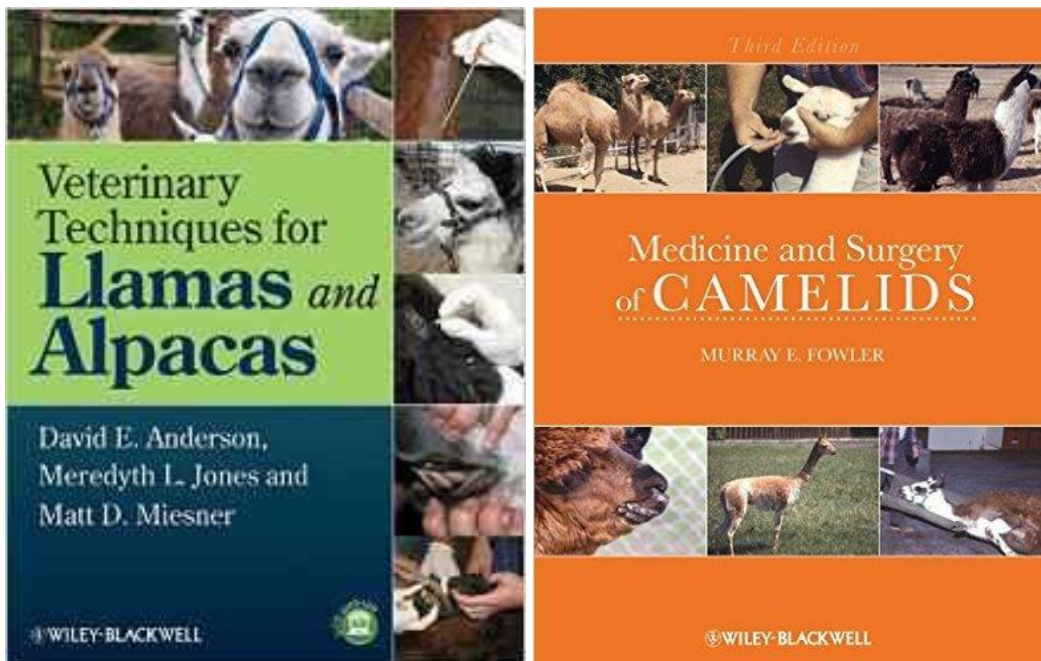
I flokker opp til 10 dyr anbefales det å ta prøver fra alle dyrene.

I større flokker anbefales det å ta prøver av 10% av dyrene. Prøvene bør da tas fra de dyrene som mest sannsynlig har parasitter eks dyr som er tynne. Dette bør gjøres 2ggr pr år, vår og høst.

Sjekk med din veterinær om hvilket preparat som er egnet for den parasitten du ønsker å bekjempe.

Skader/sykdom

Fordi alpakka er en såpass ny dyreart i Norge, kan du ikke forvente at din lokale veterinær har spesifikk kunnskap om skader, sykdom og behandling av alpakka. Det er derfor en fordel om du selv tilegner deg kunnskap. Det finnes alltid hjelp å få via sosiale medier både i det norske og internasjonale miljøet, men vær også kritisk til informasjon du finner selv. Et godt tips kan være å kjøpe en god fagbok om alpakka til veterinæren. Eksempler på litteratur til veterinærer:

Veterinærinstituttet er også behjelpelig med diagnostisering og behandling.

- «Vanlige» sykdommer/plager hos alpukka
  - Midd – gir håravfall og fortykket hud spesielt på bein.
  - Rakitt – «myke» bein som følge av vitamin-D mangel
  - Verk i øyne.
  - Magesår

Paratuberkulose er en kronisk tarmbetennelse hos drøvtyggere og Mattilsynet har igangsatt et overvåkningsprogram der det tas avføringsprøver av alpukkaer eldre enn 4 år. Mer om dette her

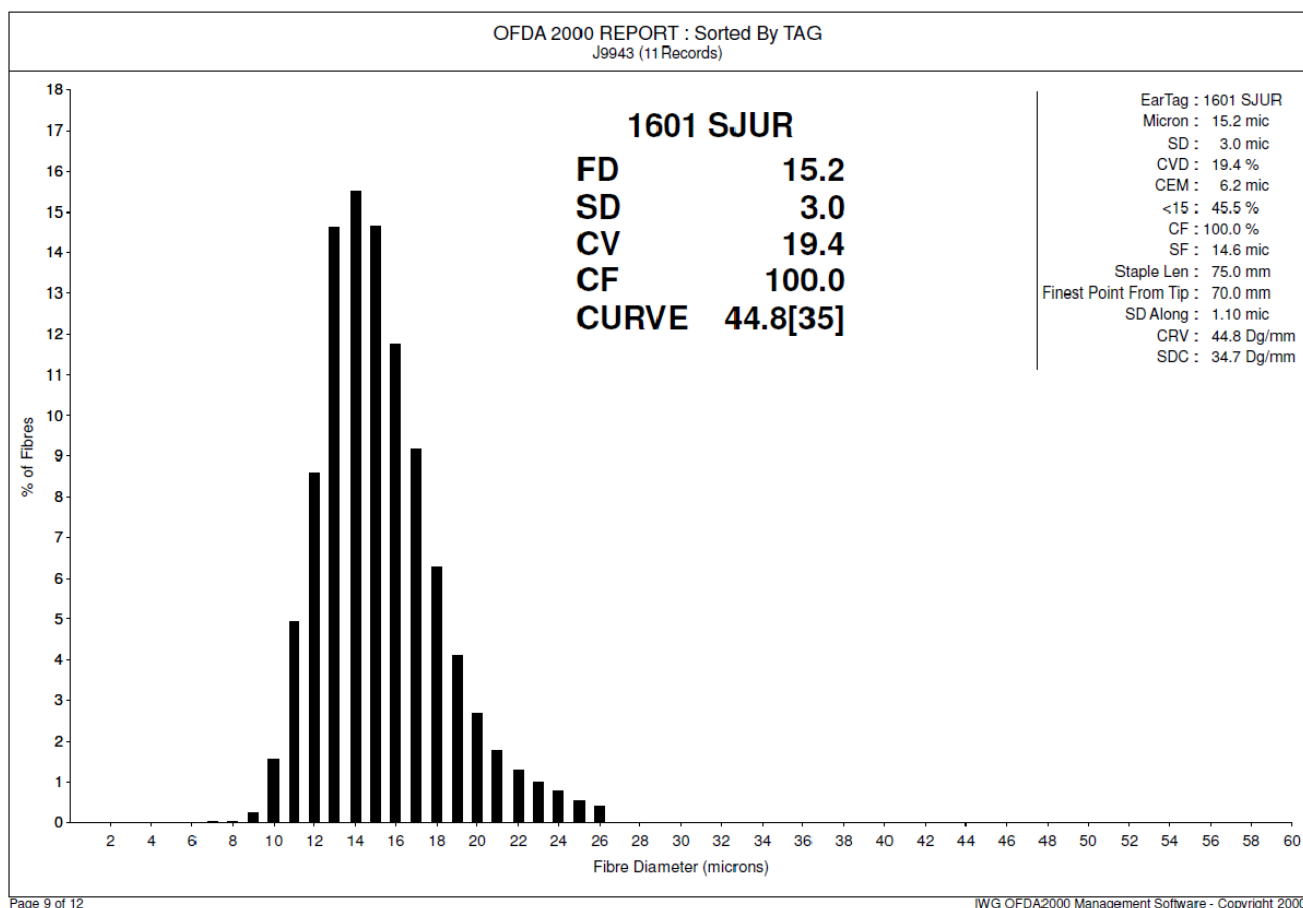
<https://www.vetinst.no/overvaking/paratuberkulose-storfe-sau-geit-kamelider>

KORT OM ALPAKKAFIBER

Alpakka er først og fremst produsent av en fantastisk fiber. Men kvaliteten på fiberen en alpakka produserer er både avhengig av dyrets alder og dyrets kvalitet i seg selv. Det man ønsker er et dyr som produserer mye fiber av høy kvalitet over lang tid. Når et dyrs kvalitet som fiberprodusent skal vurderes ser man på følgende faktorer:

- Micron – gjennomsnittlig tykkelse på hvert hår målt i mikrometer. For alpakka av god kvalitet er det normalt med gjennomsnittlig fibertykkelse på 15-25 micron gjennom mesteparten av dyrets levetid. Produsenter av tekstiler vil ofte omtale den finere fiberen for «baby alpakka», men her forekommer mange ulike definisjoner og varianter. Felles for alle er at fiber som har gjennomsnittlig tykkelse over 30 micron vil merkes av nervefibre i huden og oppleves som stikkende og kløende.
- Uniformitet – desto mindre variasjon på hårtykkelsen, strukturen, lengden og fargen i en fell, desto bedre. Dette handler om forutsigbarhet ved spinning av garn.
- Crimp – bølgene på fiberen (struktur). Desto krappere og tettere disse er, desto bedre. God crimp henger ofte sammen med finhet og tetthet.
- Tetthet – desto tettere hårene vokser, desto tettere er dyret og desto mer fiber bærer alpakkaen på kroppen.
- Lengde – lang fiber gir totalt større mengde fiber. For kort fiber kan ikke spinnes i spinnemaskinene.
- Glans – er fiberen glansfull eller ser den matt ut? Desto mer glansfull, desto bedre.

Med litt trening kan man få et visst inntrykk av dyrets kvalitet ved å se og ta på fiberen, men det beste er å sende inn en fiberprøve til analyse. Du får da et tall på micron, uniformitet, crimp og lengde. Eksempel på fiberanalyseresultat:

Denne informasjonen er verdifull når man skal vurdere hva slags produkter fiberen fra hvert dyr egner seg til og når man skal ta avlvalg. Kort sagt vil produktenes kvalitet avhenge av hva du puttet inn og det samme gjelder i avl.

En annen måte å få vurdert enkeltdyr og eget avlsarbeid på er å delta på utstillinger. I Norge arrangeres det årlig utstillinger, haltershow(grime) der hele dyret vurderes og fiberutstilling der kun fellen vurderes. Å delta på disse er både lærerikt og veldig sosialt.

Utstilling

Norges første alpakkaustilling ble avholdt i april 2010. Siden da har det vært avholdt utstilling årlig.

Utstilling er først og fremst en avlstillingsutstilling der du får vurdert kvaliteten på dyret du viser. Dette er verdifull kunnskap i det videre avlsarbeidet til den enkelte oppdretter.

Bildet under viser dommer Wade Geese (US) som inspiserer oppstilte alpakkaer på den norske alpakkaustillingen i 2016.

I et fleeceshow er det bare fellen som bedømmes. Dette er et fint alternativ for de som ønsker å få bedømt sine dyr, men som har lang reisevei eller av andre årsaker ikke ønsker å delta på haltershow.

NORSK ALPAKKAREGISTER

Norsk Alpakkaforening fikk etablert et norsk register for alpakka i 2016 (Norsk Alpakkaregister - NAR). Intensjonen er først og fremst å få en oversikt over alpakkaene i Norge, hvor de står og hvem som eier de. Den viktigste grunnen til at Mattilsynet ønsker at vi skal ha et offentlig register for alpakka, i likhet med andre husdyr, er beredskap og sporbarhet. I en beredskapssituasjon vil bekjempelse av sykdom bli mye mer effektiv dersom man vet hvilke dyr som befinner seg hvor og hvor dyr kommer fra, samt å raskt kunne komme i kontakt med eier.

Alpakkaregisteret er også et viktig verktøy i avl, for å se på stamtavler og finne informasjon om dyra.

SALG AV ALPAKKA

Det er vanskelig å si hva eksakt hva en alpakka er verdt og det er opp til hver enkelt oppdretter å prissette dyrene sine. Utviklingen ser ut til å gå i den retningen at priser blir mere og mer differensiert. Et premiært dyr er ofte dyrere enn et ikke-premiært dyr. En hoppe som har bevist at hun kan få avkom er dyrere enn ei åringshoppe som ikke har bevist det samme. En erfaren avlshingst koster mer enn en åringshingst som ikke har bevist. Stor forskjell i kvalitet vil selvfølgelig kunne oppveie slike forskjeller. Det er ikke uvanlig å få gunstigere priser ved kjøp av flere dyr. Det må bli opp til hver enkelt kjøper og selger å bli enige om pris.

Hva bør forventes av kjøper

- Å ha satt seg tilstrekkelig inn i hva en alpakka er og hva alpakkaen trenger.
- Følge gjeldende lover og forskrifter for hold av alpakka.
- Melde seg inn i Den Norske Alpakkaforening.
- Ønske om å stille bra med alpakkaene.
- Stille spørsmål ved usikkerhet.
- Holde seg til kontrakt. Et eksempel på dette er å overholde avtale om kastrering av hingster som selges som vallaker.

Hva bør forventes av selger

Inneha og gi informasjon om:

- Hva som kreves for å holde alpakka
- Dyrets stamtavle og helsehistorie.
- Dyrets sterke og svake sider.
- Grunnleggende alpakkahold eks kloklipp
- Oppfølging ved behov
- Holde seg til kontrakt
- Melde eierskifte til Norsk Alpakkaregister
- Melde inn kjøper i Den Norske Alpakkaforening

ANBEFALTE BØKER OG NYTTIGE LENKER

- The Camelid Companion, av Marty McGee Bennett
- Llama and alpaca care, av Cebra, Anderson, Tibary, Van Shaun, Johnson
- Veterinary Techniques for llamas and alpacas, av Anderson, Jones and Miesner
- Antenatal. Birthing and cria care for alpaca owners, av McWilliam and Jinks
- Alpaca compass – lathund for veterinærer, av deVerdier
- A definitive guide to alpaca fibre, av Cameron Holt